

مجله تاریخی

مطبعه و محل اداره :

جفاله اوغلتیده امنیت
مندیوغی جوارنده
شنگول یقوشنده
۲۷ نومبر

مسلکمه موافق آثار
جدیده مع المنونیه
قبول اولنور

درج ایدله بن آثار اعاده اولنماز

دیر ، فلسفه ، علوم ، حقوق ، ادبیات تاریخ ، و سیاسیانده و بالخاصه احوال و شئونه اسلامیه و بهجت ایدر و هفته ده بر نشر اولنور .

صاحب و مؤسسلری :

در سعادتده نسخه سی ۵۰ پاره در

قیرله دن مقوا بورو ایله کوندریلیرسه سنوی
۲۰ غروش فضله آلنیر

ابوالعلا زین العابدین - ح . اشرف ادیب
تاریخ تأسیسی

۱۰ تموز ۳۲۴

آبونه بدلی

سنه لکی	التی آیلنی	غروش
ممالک عثمانیه ایچون	۶۰	۳۰
روسیه	۶۰	۳۰
سائر ممالک اجنبیه	۱۷	۹

آلتیجی جلد

۲۸ شعبان المعظم ۱۳۲۹ پنجشنبه ۱۰ اغستوس ۱۳۲۷

عدد : ۱۵۵

فقط ، آفاق بعیده اسلامیة طلوع ایدن نجوم عرفانی ، آرتق کندی سیستمی داخنده بولندیره حق قدر جاذبه دار کورونموردی . سیاسی اتقساملر ، فعالیت و انتباه فکری به ریاست ایدن خلفاده ، اولکی قدر نفوذ و تأثیر بر اقامشدی .

دردنجی عصرک صوک زمانلری ، امیر عضدالدوله سایه سنده ، هارون و مأمون دورلرینی در خاطر ایتدیره جک درجده شمعنه نمادر . آل بویهک الک نجیب اولادی اولان عضدالدوله ، علم و معارفک منور بر حامی ذی حشمتی و وظیفه سنی ایفا ایدیوردی . سرایی ، عادتاً بر مجمع علما ، محفل ادبا حالی آلمشدی .

دوره حکومتده بغداد ، ولور مدت موقته ایچون اولسون ، ینه بر مرکز غافلغ نمای علم و عرفان منظره سنی اکتساب ایللمشدی . عضدالدوله فنون و صنایع مجلوبی ایدی . بالجملة ارباب کمال ، الک اوزاق ، الک هجرا محللردن ، درگاه عرفان نثار امیره شتابان اولیورلردی .

عضدالدوله زماننده ، بغدادده ، یکی دن یکی به برچوق مکتبلر ، جامعلر ، مدرسلر ، خسته خانلر انشا ایدلدی .

(مارستان عضدی) نامیله عضدی خسته خانه سی احتشام وانتظامیله اووقتک بر آبدۀ عظمت نمونی ایدی .

سر آمدان حذاق اطباء دن یومیه یکریمی دوت ذات ، بوخسته خانه به مداومت و خسته لری تداوی ایدیورلر ایدی .

هرهکیم ، فن طبک آیری بر شعبه سنده صاحب اختصاص ایدی . مشهور علی بن عباس ، (الملکی) عنوانلی کتاب لایموتی عضدالدوله نامنه اتخاف ایللمشدی .

الملکی ، عضدالدوله زمانک شمعنه کمالی ، علوم و فنونک بودورده کی درجه ترقیسنی ، اخلافة نقل و تصویر ایدن بر شاهد پایداردر . عراق دردنجی عصر هجریده ، مؤسسات عالیہ سی و تشدیددیکی داهیلری ایلله ، شمعنه اولیه سنی ممکن مرتبه محافظه ایللمشدر .

عصر سابقده اشتهار ایتش اولان (ثابت بن قره) زاده لر ، دردنجی عصرک الک مشهور اطباسی میاننده تعداد اولنه بیلورلر : بولردن ابو سعید سنان بن ثابت ، ۳۳۱ تاریخده ارتحال ایتش معروف برهکیمدر . مخدومی ابوالحسن ثابتدن سینان دخی حذاق قیله اشتهار ایللمشدی .

بوعائله افرادی ، خلیفه لریک طبابت خصوصیه لر نده مستخدم ایدیلر . خلیفه (مقتدر بالله) زماننده ، اجرای طبابت مآذونیت رؤسی استحصال ایتک اوزره سکزیوز آلتش قدرهکیم ، امتحانه داخل اولمشلردی . بالکثر بغدادده بولنان اطبانک عددی بیکی متجاوز بولنیوردی .

رئیس الاطبا اولان ذاتک حضورنده ، امتحان ویرمه مکهموفق اولانلر ، اجرای طبابت مآذون اولورلردی .

(سنان بن قره) ایلله (امین الدوله ابن التلمیذ) بغدادده رئیس الاطبالق مرتبه عالیہ سنی احراز ایتشلردی .

ثابت بن سنانک بیانه نظراً وزیر شهر علی بن عیسی ، (۳۰۲) سنه هجریه سنده بغدادده مکمل برخسته خانه انشا ایتدیره رک سر طبابت ابو عثمان سعید بن یعقوب تعیین ایللمشدی .

اوکنده بولونمایه شایاندر . قرآن کریمی کمال امسان ایلله او قویانلر عهدی صیانتله امر ایدن ، نقض عهددن منع ایدن او قدر آیات سماویه کورورکه بولنلر شریعت محمدیه نک قواعد عدالتیه تمامیله مطابقتی ، حدود عدلی تجاوز ایتدیره مک خصوصنده التزام ایلدیکی بصیرتی حیثیتله اودین مینه هیچ بر شریعتک نظیر اوله مایه جفتی برقات دهاناییدایدی . کورور میسکزی؟ دین اوزمانلر یک ضعیف اولان جماعت اسلامییه او قدر مددش بر هجوم ایلله صولت ایدن دشمنلری اوکنده ثبات ایلله امر ایدوب طورورکن — بویله مشکل زمانلرده ، قورقونج موقلرده بیله — کندیلرینه معاهدلرینی اخطار ایتکدن ، اولنر الک اوقاق بر اذا بیله روا کورلمه سنی قبیله ایلله مکدن کری طورمامشدر : « وبشر الذین کفروا بعذاب الیم الا الذین عاهدتم من المشرکین ثم لم ینقضوکم شیئاً ولم یظاهروا علیکم احداً قاموا الیهم عهدهم الی مدتهم ان الله یحب المتقین . » مسلمانلرک کندیلر یله معاهده عقد ایتش اولدقلری ملتک افرادینه قارشی اولان معامله لرینه کلنجه بو اهل کتاب ایلله اولان معامله لرندن اصلاً فرقی دکلدرکه اونیده اولکی فصلمزده سویلمشدرک . علیه الصلاة والسلام افندیمر اولنری بزه توصیه ده بولمشلردر : « امرنی ربی ان لا اظلم معاهداً ولا غیره — من قتل معاهداً لم یرح رائحه الجنة — من امن رجلاً علی دمه فقتله فانا بری من القاتل ولو کان المقتول کافراً . »

حال بوکه اعصار ماضیه ده کی اقوام متمدنه نک تاریخی اوقویانلر ایچون عاجز ملتله قارشی روا کوریلن مظالمدن اورپر مه مک ، دهشت ایچنده قالماق قابل اوله ماز . اوت اولنر خلق ایچون قوتدن باشقه قانون ، فضیلت ایچون ینه قوتدن باشقه اساس طانیماز ایدیلر . آرتق سوق طالع ایلله ضعیف دوستلر اسارتک ، دولتک الک الیم محکومیتی آلتده ایکلر ، زنجیرلرله ، لاله لرله باغلانلر الک اغیر خدمتلرده قوللانیلرلر ایدی .

محمد عاکف

اسلامده فن و فلسفه

دردنجی عصر هجریه عراق — دارالخلافه بغداد ، اوچنجی عصر هجریده ، هارونلرک ، مأمونلرک مساعی جهان پسندانلر یله معارف جهانیه مرکز ایتشار اولمشدی . فقط ، دردنجی عصرده ، شمعنه سابقه سنی ، حسن ایدیلله جک درجده غائب ایللمشدر .

خطه وسیعه اسلامیة هر طرفده حصوله کلن انتباه فکری سایه سنده ، اوده بریده ، نوبنو مرا کز معرفت اعتلافا اولمغا باشلادی . بویکی مرکز لر ، شمعنه عرفانلریله بغدادده رقابت ایدیورلردی . اقطار بعیده ده پرورشیا کمال اولان اعظم علما ، آرتق بغدادده قدر شدر حله لزوم کورمیورلر ، یکی تأسس ایدن مرا کز علمیه ده طویلا نیورلردی . مع مافیه بغداد ، صوک بر غیرتله ، ینه احتشام و دبدۀ عنعنه ردائی محافظیه چالشیوردی .

ابو عثمان متبحرین ارباب علومدن صابیلر . فن طب و علوم طبیعیہ دن باشقہ علوم ریاضیہ ہدہ و قوف نامی و ارایدی . علمای اسلامیہ دن فن طبہ اشتهار ایدن ذواتک اکثریسی فلسفہ دہ دخی تمیز ایلیمشدر . ابو عثمانک ہندسیہ دائر یازدینی بر اثر معتبرک لاینجہ ترجمہ سی پارس کتبخانہ سندہ موجود و (۷۲۶۶) و (۹۳۳۵) نومرولر دہ مقبدر . (۳۸۱-۴۴۸) سنہ لرندہ بر حیات اولان (ابوعلی عیسی بن زرعه) دخی عراق دہ یقینان مشاہیر ارباب فندندر . فن طب دہ کی اقتدار و حذاقی زمانی ارباب کمالک تحت تصدیق و اعتراف دہ ایدی . ابن زرعه ، فلسفہ و علم حیواناتہ دائر دہ یک جوق آثار تألیف ایلیمشدر .

ابن زرعه ، قناعتکار ، منزوی ، احتشام و آلایشن متفر ، فعال مطالعہ مفتونی بر ذات ایدی . کیچہ کوندوز صرف مطالعہ و تألیف ایلہ اشتغال ایدردی . حیاتک صوک زمانلرندہ ابدیت روح حقندہ مهم بر اثر تألیفہ تشبث ایلیمشدر .

بنہ بو عصر دہ ، بغداد علماسی میانندہ ، (ابو یحیی) نامندہ بر ذاتک اشتهار ایلیمش اولدینی کور یایور : ابو یحیی نک طب و فلسفہ دہ دائر تدریسیاتی انسانسندہ ، حلقہ عرفانہ دوام ایدن طالینک عددی بیکارہ بالغ اولوردی .

سلاست بیان ، قدرت نطقیہ واقناعیہ و بالخاصہ فلسفہ دہ کی تتبعات عمیقہ سیلہ مشهوردر .

۳۵۹ تاریخندہ موصلدہ ارتحال ایدن (ابو جعفر احمد بن محمد) بردنبرہ کسب اشتهار ایتیمش اطباء حاذقہ دندر . ناصرالدولہ نک مخدومی خستہ اولمشدی . اطبا تداو یسندن اظهار عجز ایتدیلر . اووقته قدر حائر شهرت اولمیان ابو جعفر ، جوحنی تدای ایلدی . آزمدت ظرفندہ ناصرالدولہ زادہ اکتساب برؤ و عافیت ایلدی . بو آندن اعتباراً ابو جعفر نامی مشهور آفاق اولمغہ باشلادی .

ابو جعفر ایرانی الاصل اولوب فلسفہ و فنونندہ متبحر ، حسن اخلاق و فضائل عالیہ سیلہ مشہر اعظم ممتاز دندر . حلقہ فیضندہ یک جوق اکابر یتشمشدر . مخدومی محمد ، فن طبہ زمانک فریدی ایدی . طب و فلسفہ دہ دائر یک جوق قیمتدار کتابلر تألیف ایلیمشدر . تاریخ طبیعی دن علم حیوانات عنوانی اثری او قسford دارالفنونی کتبخانہ لرندہ موجود و محفوظدر .

علی بن عباس . — آہوا زک سینہ صاف و باکرندہ پرور شیاب اولان بوداهی علم و عرفان ، عراقک اک حاذق اطبا سندن ، اک متبحر علماسندندر .

شایان تأسف درکہ ، مؤلفات عظیمہ سیلہ اخلاقی حیرتدہ بر اقان بیلہ برداهی نک تاریخچہ حیاتی ، ظلام مجہولیت آلتندہ مستور قالمشدر . علم طبی (ابوماہر) نامندہ حاذق بر طبیب دن تعلم ایلدیکی مرویدر . المالکی و الکامل عنوانی اثر مشہوری امہات کتب طبیہ دندر . علی بن عباس کنددی زمانہ قدر غیر منتظم بر صورتدہ تدوین ایللمکدہ اولان فن طبی للمکی نام اثریلہ احیا و بر فن مدون حالتہ افراغہ موفق اولمشدر .

کندیسندن صکرہ کلمش اولان ابن سینانک قانونی ، نظریات فنیہ جہ

نہ قدر مکمل ایسہ . علی بن عباسک المالکی سی دہ بر اتیق نقطہ نظرندن او قدر مکمل و اودر جہ مقبول و معتبردر .

المالکی دہ تعقیب ایدیلن مہ تود ، بر جوق خصوصدہ ، قانونہ بیلہ فائقدر . بو کتاب دہ ، طبک بالجلہ شعبانہ دائر تفصیلات لازمیہ دسترس اولنہ بیلور . ہر بحث معین بر مہ تودہ توفیقاً تحریر و ترتیب ایلیمشدر . المالکی (۱۱۲۷) تاریخندہ لاینجہ ترجمہ ایلیمشدی . بالاخرہ تصحیح و دفعاتلہ طبع ایلیمشدر .

بوائر معظمک دیباجہ سی ، تاریخ طبک اک قیمتدار صحافندن معدوددر .

المالکی نک فصل بر تتبع ، نہ قدر متعب برسی ، نہ در جہ درین وقوف ایلہ تألیف ایلیمش اولدینی آکلامق ایچون کتابک یالکیز دیباجہ سی کوزدن کجیرمک کافیدر .

علی بن عباس ، اطباء قدیمہ ایلہ کنددی معاصرلرینک آثار طبیہ لرینی یکان یکار مطالعہ و تدقیق ایدرک ، کوردیکی نقایصی اثرینک مقدمہ سندہ اجمالاً تعداد ایلیمشدر .

ہیوقراط (بقراط) ک آثارینی اعجاز و غالیہن (جالینوس) ک کتابلرینی دہ اطناب ایلہ اتہام ایدیور .

اوریباس ، پول دہ ژین ، ہارون ، زان کی اطباء قدیمہ مشہورہ نک اثارندن نظرہ جاریان بوشلقلری ، نقصانلری برر برر واضعاً کوستریور . معاصرلرندن بالخاصہ (راضی) پی عمیق بر صورتدہ تدقیق و تنقیددن چکنمیور . راضی نک الحاوی سی (روابطدن ازادہ مجموعہ ملتقطات) جملہ سیلہ توصیف ایدیور .

(المنصوری) نک بالجلہ مباحث طبیہ پی جامع اولدینی اعتراف ایدیور . ونقط ، اکثر مباحثک آکلاشیلہ میہ جق درجہ ایدہ اجمال ایلیمش بولندینی تذکار ایتیمکی دہ اونو تومیور .

(الحاوی) پی تنقید سندندہ دیورکہ : «بو کتاب صحتک محافظہ سی ، امراض مختلفہ نک تغدیہ و معالجہ واسطہ سیلہ تداو سی ایچون ایجاب ایدن تفصیلاتی جامعدر . علائم امراضہ دائر اولان مباحث آرسندہ تشخیص امراضہ عائد قیمتدار معلوماتہ تصادف اولنہ بیلور .

فقط امراضہ و طبایع حقندہ کافی درجہ دہ ایضاحاتی محتوی اولدینی کبی اعضانک بنیہ سندہ و فن جراحی بہ عائد مباحثک دہ تماماً سکوت ایلہ کچیدسیرلیمش اولدینی کوریلور . الحاوی نک مندرجاتی بر اصول و بر قاعدہ توفیقاً ترتیب ایللمشدر . بو مشہور کتاب راضینک قدرت عالیہ و قوہ قلبہ سندن منتظر اولان سنجیہ فنیہ دن آزادہ کورینیور . مع مافیہ راضی نک طب دہ کی وقوف و اختصاصی ، مؤلف اولمق اعتباریلہ حائر بولندینی اقتدار و مزیت هیچ بر وقت انکار اولنہ من»

مقدمہ دہ راضی بہ دائر بو صورتلہ خیلی تنقیداتدہ بولندقدن صوکرہ کنددی اثری (المالکی) حقندہ دیورکہ : «بکا کلنجہ ، محافظہ صحت و تشفیہ امراض ایچون ایجاب ایدن مسائل و مباحثک

تاریخ وفاتی هجرتك (۳۶۶) نجی سنه سنه مصادفدر . مسعودی . جسور ، یورولق بیلمز ، كوزی بیلمز برسیاح ، نفوذ نظر ، اصابت محاکمه ایله ممتاز بر مورخ ، وسعت عرفانیله معروف بر جغرافیا شناسدر . مسعودی عینی زمانده طبقات الاطباءه دخی بر موقع محترم اشغال ایدر . سیاحتی ، بر سلسلهٔ تتبعات ، بردورهٔ تدقیقاتدر . انشای سیاحتده اوغرا دینی ممالك اها لیسك حیات مدنیه راجتماعیه لرینه دأثر پك درین تتبعاتده بولنش اولدینی کبی پسقر لوژی اقوام مقایساتنه عائدده جدی فکر لر ایدنمش اولدینی اثر لرندن استدلال اولنیور .

اخلافه بر قدینی مجلدات عدیده ، مدید برسی و تتبعك ، شایان حرمت و تحیل برر یادکاریدر .

مسعودینك بهری یكرمی اوتوز جلددن مرکب اولمق اوزره یكرمی بی متجاوز مؤلفاتی بولندینی مرویدر . آثار مذکوریه میاننده تاریخ طبیعی یه عائد قیمتدار وثیقه لر موجوددر .

مسعودینك آناری حقنده تدقیقات عمیقده بولنش اولان موسیو (ساسی) مؤلفك اقتدار و عرفاتی تحیلدن کندی آله میور . (مروج الذهب و معادن الجواهر) عنوانی اثری اوروپاده پك زیاده اشتهار ایلمشدر . موسیو (پاوت) و موسیو (باریه) نك غیرت و همتلریله ، مسعودینك یدی جلددن مرکب اولان بواثر معظمی ، ترجمه و متن عربیسیله بر لکده اورپاده طبع و نشر ایلمشدر . مروج الذهبده وقوعات تاریخیه دن ماعدا ، حکمت طبیعی و تاریخ طبیعی یه دأثرده پك جوق معلومات مندر جدر .

مروج الذهب ، قوملر و دولتلر اعتباریله متعدد بابلره تقسیم اولنشدر . اثرك مقدمه سنده ، مسعودی کندی زماننده ایدی تداولده بولنان بر جوق کتابلردن بحث و بولنردن اقتباس معلوماتده بولندیغنی ذکر و بیان ایلیمکدهدر .

مسعودی ده منقد بر تاریخ نویس مزیتی کوریلور . (اخبار الزمان) نامنده کی تاریخی ، پك قیمتدار اولدینی مروج الذهبده ویریلن معلوماتدن آ کلاشلمقدهدر . شایان تأسفدر که بر قیمتدار اثر کرباد زمان آرستهده ضایع اولوب کیتمش اولملی که شمندی یه قدر هیچ بر کتبخانه ده بولنه مامشدر . مسعودینك (کتاب التنبیه) نامنده کی اثری ده پك قیمتلیدر . (ذخایر العلوم و ماکان فی سالف الدهور) عنوانی کتاب مشهوری ، کوچرك مقیاسده بر محیط المعارف صاییلر .

(کتاب لتاریخ فی اخبار الامم من العرب والعجم) عنوانی اثری موثوق بر تاریخ کتابیدر .

ادیان موجوده نك اصول لرینی تنقید و یکدیگر لرلیله مقایسه سنندن اولان (کتاب المقالات فی اصول الدیانات) نامنده کی اثر معظمی ، مطالعات جدیدیه ایله مالیدر . مسعودی ، اصیل برعائله نك نجل نجیبی اولمغلهده ممتازدر . جد محترم لری ابن مسعود حضرت لری ، انتخاب کرام آرستهده وسعت عرفانیله ممتاز برسیمای نیل ایدی .

مدلی اعدادیسی مدبری

م . شمس الدین

کافه سنی ، بر اصول معین تحتیده ، اثرده درج ایده جکم ، بو کتاب طبك بالجملة شعباتی جامع اوله جفندن ، آثار سائر مطالعه سنندن استفنا بخش اوله بیلور .

فی الحقیقه مؤلفك بو سوزی — کندی زمانی ایچون — پك طوغری ایدی . چونکه المملکی او وقتکی طبك الك دقیق مسائلنی جامع بر آبدۀ ذی احتشامدر . المملکیك مقدمه سی (دارامبرغ) طرفندن آریجه ترجمه ایلمشدر .

علی بن عباس بویوک بر منقددر . آثار قدیمهٔ طبیعی تنقید خصوصنده کوستریدیکی مهارت و اقتدار ، تعقیب ایتدیکی مه تود ، فکر فن و فکر انتقاده مالک هر صاحب اقتداری حیرتله بر اقبیر .

دردنجی عصر هجری ده ، عراقده یتیشان اعظمندن بر یسیده (احمد بن محمد بن سعید التیمی) نام ذاندر . تیمی ، حیساتك قسم اعظمنی قدسده کچیرمشدی . متعدد تألیفاتی واردر . (مادة البقانی اصلاح فساد الهوا) عنوانی اثریله (مرشد) نامنده کی کتابی مشهور و معروفدر . بویوک بر قیمت علمییه یی حائر اولان (مرشد) ك بر نسخی پارس کتبخانه سننده موجود و (۱۰۸۸) نومروده مقید ایهده مع التأسف بر قسمی نقصاندر .

(مرشد) اون درت بایدن عبارت اولدینی حالده ، پارس کتبخانه سننده موجود اولان نسخهده برنجی بایدن اونجی بابده قدر اولان قسملر ضایع اولمشدر .

اقسام موجوده دن اون برنجی باب ، بیتوملرله (من) لردن و مواد سکریه دن باخندر . بیتوملرله دأثر مرشدده کوریلن تفصیلات جداً حائر اهمیتدر . بو اثر کوستریورکه ، تیمی قدسده بولندیغنی مدت ظرفنده بحر لوطده پك اساسلی تحریات و تدقیقات فیهده بولنش ، کولده بولنان عناصردن بر جوق لرینی کشف و تعیینه موفق اوله بیلمشدی .

(مرشد) ده اون ایکنجی باب ملجلره ، اون اوچنجی باب معادنه ، اون دردنجی بابده صحوره تخصیص ایلمشدر .

تیمی نك بو اثرنده ، ارض فلسطینك تشکلات ژئولوژییه سنه دأثر مهم معلومات مندر جدر . بیتوملرله عائد کوریلان ایضاحات ، کیمیای حاضرک ویره بیلیدیکی معلوماتدن نقصان دکدر .

تیمی نك ، مضادملرله دأثر ، تتبعات و تجارب عمیقیه یی حاوی دیگر اثرلری ده واردر .

تیمی مصره سیاحتی اثناسنده ، اوراده ظهور ایدن و باعلت مدهشه سنه قارشی ، آتی سبتك برنوع ترکیب احضار ایدهرك خسته لفك اوکنی آلفه موفق اوله بیلمشدی . (مادة البقا فی اصلاح فساد الهوا) عنوانی اثری ، اووقت مصرده یازمش ، وبالخاصه بو ترکیبه دأثر ایضاحات لازمه ویرمشدر .

مسعودی — ابوالحسن علی بن الحسین بن علی ، شرق بومورخ شهری المسعودی لقبیله معروفدر . تاریخ تولدی هجرتك اوچنجی عصری اوخیرینه تصادف ایدر . مسعودی ، (۳۰۰) تاریخندن اعتباراً سیاحتیه باشلامش ، ایران ، هند ، مداغسقار ، عربستان ، مصر و سوریه یی دأثر آثار طولا شممشدر .